

Mojca Savski in Gonpo Kyab

Jaki in bosanski konji na Štajerskem

Mongolski Tibetanec Gonpo Kyab je mlada leta preživel na konju, saj je njegova družina živela nomadsko življenje na prostranstvih Tibeta na veliki nadmorski višini. Nato je prebegnil v Indijo, kjer je ustanovil center za tibetansko masažo in ga vodil dvanajst let, dokler ni spoznal Slovenke Mojce Savski, se v Indiji z njo poročil in pred petimi leti prišel v Slovenijo, najprej v okolico Medvod, nato pa sta z Mojco kupila kmetijo v Brdcah nad Dobrno, kjer sta si ustvarila dom, ki ga delita s štirimi konji, dvema jakoma, tremi psi in nekaj mačkami.

»**K**o sva v Avstriji kupila jaka Kokonorja in Lhaso, so naju v Sloveniji čudno gledali, saj so morali ustvariti novo kategorijo za registracijo – jak ali tibetansko govedo,« pripoveduje Mojca Savski ob pogledu na kosmati govedi, ki se sprehajata po njenem posestvu. Ob niju se zadovoljno pasejo trije bosansko-brdski konji, ki sta jih našla pri rejcu Antonu Dolinšku, saj so Gonpa najbolj spominjali na njegove mongolske konje v domovini, in mešanka Lady. Šestletni Paša se najbolj razume z Lady, ki je k njima prišla kasneje in je edina ujahana, šestletna Ina pa je prišla breja z zdaj dvoletno Lhakar in vsi skupaj so simpatična čreda, ki jo tu in tam razžene samo igriva dvoletna tibetanska mastifka Lhako, ki ima preganjanje goveda in konj v krvi. Z njima so še 12-letna šarplaninka Pika in mešanka med huskyjem in mejnim ovčarjem Lida, v hiši pa kraljuje sedem mačk, večinoma pritepenk z okoliških kmetij.

Prevajanje in turizem

Mojca je nekaj malega jahala včasih na trekingih, na domače konje pa še ni sedla, Gonpo pa je skoraj rojen v sedlu, saj se je njegova družina vsako leto selila vsaj dvakrat v svojo zimsko in nazaj v poletno domovanje, kjer je bilo dovolj paše za njihove številne jake, ovce in konje. Pri njih so jaki transportno, konji pa skoraj edino prevozno sredstvo in brez njih bi ne mogli obstajati. Zato so na svoje konje zelo navezani, posebej na

tiste, ki jih uporabljajo na dirkah in se jih lahko dotika samo gospodar in jahač, ki jih bo jahal na tekmovanju.

Mojca se ukvarja s prevajanjem iz angleščine in nemščine, sčasoma pa na svoji kmetiji načrtujeta turistično dejavnost, saj bi rada predstavila tibetanski način življenja in postavila tudi jurte, tradicionalne mongolske šotore, kjer bi lahko obiskovalci prespali, pred tem pa bi si privoščili trekking po bližnjih gozdovih.

Pot v Indijo in v Slovenijo

Leta 1998 se je Gonpo Kyab odpravil v Indijo, star 25 let. V Tibetu je namreč še vedno prepovedano imeti izobešeno fotografijo Dalajlame ali gojiti svojo kulturo in vero, saj je Tibet pod kitajsko represivno oblastjo. Gonpo se je tako peš odpravil čez Himalajo, hodil je 15 dni, v nahrbtniku pa je imel samo nekaj najnujnejše hrane in pijače ter nekaj rezervnih oblek. V Tibetu sta ostala njegova starša in pet bratov, od takrat jih ni videl, si pa občasno pišejo. V Sloveniji ima potni list za tujce in dovoljenje za stalno prebivanje, seveda pa pogreša svojce. Z Mojco sta se spoznala v Indiji, kjer se je ona želela naučiti tibetanske masaže, on pa jo je kar trikrat zavrnil, češ da nima časa. A ni se vdala in tako sta se spoznala. Po nekaj srečanjih je ona odšla nazaj domov, a sta ostala v stikih po elektronski pošti in čez nekaj mesecev se je vrnila, v Indiji sta se poročila, nato pa sta se odločila, da bosta živela v Sloveniji. Skupnih otrok

Mojca Savski in Gonpo Kyab, v sredini Paša

Jaka in konji se odlično razumejo.

nimata, Mojca pa ima od prej že odraslega sina Kristofa, ki je v Angliji končal doktorat, zdaj pa se je odpravil službovat na Tajsko, kjer bo predaval na fakulteti.

Mongolski konji kot prevozno sredstvo

Pri Gonpu doma so imeli 150 jakov in 500 ovac, pa tudi 30 konj, od tega tretjino kobil, ki so dale 3-4 žrebca na leto in jih niso jahali, konje pa so uporabljali kot edino prevozno sredstvo. Živeli so v okroglih šotorih jurtah in se selili na njihove zimske in poletne domove; ti so na višini 3500 metrov. »Konji so zelo koristni, vsak dan sem v sedlu preživel več ur, ko je bilo treba skupaj zgnati črede ovac in jakov. Imeli smo 19 konj in enega žrebca, ki je skrbel za razplod, trije konji so bili namenjeni za dirke in za te smo še posebej lepo skrbeli,« pripoveduje 41-letni Gonpo. Pri njih prirejajo tradicionalne dirke med posameznimi kraji in mesti, pa vse do nacionalnega nivoja. V starih časih so te dirke potekale na ravnini, steza je bila dolga od tri do štiri kilometre, v novejših časih imajo ovalne steze, tekmujejo pa na različnih razdaljah, tudi na 15-kilometrskih. Dirke so različnih vrst. Ene so samo hitrostne, druge spretnostne, kjer mora tekmovalec v hitrem galopu s tal

» Pri nas jahamo, ko moramo v trgovino ali zganjat ovce in jake. Ne jahamo brez razloga, tako kot se vi ne vozite z avtom brez razloga.«

Jak, konj in Gonpo v tradicionalnem plašču »čupa«

pobrati rutico ali ustreliti v tarčo, tretje niso dirke, ampak igrajo igro, podobno polu.

»Pri nas začnemo jahati pri petih ali šestih letih, a to velja samo za nomade, običajni kmetje nimajo konj in ne znajo vsi jahati, pri nas nomadih pa je to nekaj običajnega, jahajo tudi ženske in otroci, ki rastejo skupaj z živalmi,« pravi Gonpo. Zanimivo je, da med selitvijo vzamejo s seboj tudi pse in mačke. »Psi hodijo in tečejo, mačke pa namestimo v posebne košare in jih natovorimo na jake, da gredo z nami. Moja družina tradicionalno prideluje sir, maslo, med in kože. Iz ovčjih kož delamo oblačila, iz jakovih kož pa šotore,« pripoveduje Gonpo, ki se je naučil že nekaj stavkov slovenščine, saj je najprej šest in nato štiri mesece obiskoval tečaj slovenščine, zato se zdaj malo z besedami, malo s kretnjami sporazumeva tudi s sosedi. Slovenščina je zanj težka, a za nas je težka tudi tibetanščina. »Nimam veliko priložnosti, da bi vadil, saj se z Mojco in večino ljudi pogovarjam angleško,« pravi Gonpo Kyab, ki je, kolikor mu je znano, edini Tibečanec v Sloveniji. Včasih pride kdo iz njegove dežele k njima na obisk, obiskali so ju tudi menihi, ki jih je bil še posebej vesel.

Konji - spoštovana bitja

Konji so med Tibečanci spoštovana bitja, ki jim posvečajo veliko pozornosti. Konj Gonpovega brata je lani zmagal v dirki na 10.000 metrov in Gonpo s ponosom pokaže fotografijo tega konja, okrašenega z dragoceno svilo. Zanimive so priprave na dirko: »20 dni pred

dirko konj je le trikrat na dan malo trave (sicer so cele dneve na paši), da se »očisti«. Vsako jutro zjutraj konja obdajo s kadilom, nato pa imata z jahačem trening dvakrat na dan. V teh dvajsetih dneh sta v njegovi bližini samo lastnik in jahač, da se vse energije očistijo. Prav tako v tem času tako lastnik kot jahač tudi ne smeta biti spolno aktivna. Obstaja več obredov, med katerim konja umijemo, ga peljemo v reko in ga očistimo vseh slabih energij. 10 dni pred dirko prenehamo s treningi, da se konj spočije in poln moči počaka na dirko. Tekmovalni konji so pri nas najbolj spoštovani, samo njih v mrzlih dneh pokrijemo z odejo, drugih ne,« pripoveduje Gonpo.

»Slovenci jahate kot vojaki!«

Kako pa doživlja Slovence na konjih, me je zanimalo. »Slovenci jahate kot vojaki – samo levo, desno, naravnost in če konj ne uboga takoj, ga udarite z bičem. Pri nas gre drugače. Konja pri treh letih ujamemo na pašniku, nekdo s tal ga prime za ušesa, drugi

skoči nanj, ga prime za rep in grivo in ga tako »udomači«. Če ujahujemo starejše konje, jim privežemo dve sprednji in eno zadnjo nogo, da ne morejo skakati, nato pa jih ujahamo. A če nočejo takoj sodelovati, jim damo čas,« pravi Gonpo. Pri njih konju, ko dopolni eno leto, postrizejo grivo in rep – to je tradicija, s katero ga »odrežejo« od mame in ga pripravijo na pot odraslega konja. Tako sta Mojca in Gonpo storila tudi pri mladi Lhakar.

Čas s konji

Za priložnostno fotografiranje ob našem obisku se je Gonpo oblekel v praznje tibetansko oblačilo – srajco in plašč čupa, nato pa zajahal Lady, ki ni bila preveč pri volji, da bi zapustila svojo čredo. Zakaj ne jaha pogosteje ali kar vsak dan, nas je zanimalo. »Pri nas jahamo, ko moramo v trgovino ali zganjat ovce in jake. Ne jahamo brez razloga, tako kot se vi ne vozite z avtom brez razloga,« je pojasnil Gonpo in dodal: »Še vedno sem vsak dan v stiku s svojimi konji, skrbim za njih, jim prinesem hrano in jih božam ter se

» Če ima konj grivo, ki mu pada na obe strani vratu, to pomeni dobro srečo za lastnika. Če ima v grivi vozle, to prinaša denar. Vrtinec na desni strani vratu pod grivo pomeni srečo, na levi strani pa pomeni, da bomo izgubili denar.«

Gonpo in Lady pred domačim vrtom v Dobrni

pogovarjam z njimi. Jemljem jih kot prijatelje zdaj, ko sem zrelejši, včasih sem jih jemal bolj kot prevozno sredstvo. Zdaj mi je bolj pomembno, da se imajo oni lepo, da niso preveč utrujeni. Po tem, kako se ljudje vedejo do živali, ugotoviš, kakšni so ti ljudje,« pravi Gonpo, ki je, prav tako kot Mojca, vegetarijanec.

Še nekaj malega o tradiciji

Tradicionalno tibetansko sedlo je iz lesa, natančneje sandalovine, za kralje in lame (duhovne učitelje) so bila sedla iz zlata, zdaj pa jih ločijo glede na status po barvah. Gonpo pa nam je razložil še nekaj tradicionalnih modrosti o konjih. Če ima na primer konj grivo, ki mu pada na obe strani vratu, to pomeni dobro srečo za lastnika. Če ima v grivi vozle, to prinaša denar. Vrtinec na desni strani vratu pod grivo pomeni srečo, na levi strani pa pomeni, da bomo denar izgubili. Konj z devetimi vrtinci na glavi je nekaj najboljšega, kar se ti lahko zgodi, saj prinaša srečo in blagostanje, a takšni so zelo redki. Če konj nima vrtincev na telesu, to po tibetanskem verovanju ne prinaša nič dobrega.

Paša ga spominja na njegovega ljubega konja v Tibetu, zato je ravno Paša Gonpov ljubljenec in prijatelj in veseli se, da ga bo lahko kmalu ujahal.

Rad bi nudil pristno doživetje svoje domovine njunim prihodnjim gostom, jim postregel ekološko hrano in jim poleg jahanja nudil tretmaje joge, meditacije in tibetanske masaže. Gonpo je tako svoj dom našel prav v Sloveniji, čeprav »nikoli ne veš, kam te bo popeljalo življenje«.

Manca Mirnik

Foto: **Manca Mirnik** in arhiv **Gonpa Kyaba**

Slovenka in mongolski Tibetanec sta si nad Dobrno ustvarila dom, kamor želita povabiti tudi turiste.